

PUBLICACIO EXTRAORDINARIA

amb motiu d'iniciar aquest BUTLLETI, el seu quart any de vida .

EL NOM DE CATALUNYA

Breu resum del llibre de Frederic Udina i Martorell, presentat per l'Editora Rafael Dalmau - Barcelona, 1961.

Tots els pobles han cercat, a través del temps, llur naixement i l'origen del seu nom ; precisament és propi dels pobles civilitzats de cercar els primers temps de la seva història i quan un poble no ho fa, és que no ha arribat a un nivell cultural suficient o que el seu esperit és mort.

NOMS QUE HA REBUT CATALUNYA A TRAVES DELS TEMPS.- Catalunya a través dels temps, ha estat designada amb noms distints, però pocs ; més encara, pròpiament el primer nom que l'ha anomenat ha estat aquest de Catalunya, car abans no tenia perfil tan determinat que s'hi pogués encaixar un nom. Al món antic foren diverses les tribus o pobles que l'habitaven i quan l'Imperi romà senyorejà la nostra terra, va formar part d'un tot més gran que rebé els noms d'Hispania Citerior i després de Tarracnense.

Quan sobrevingué la dominació visigòtica, el poble que havia pactat amb Roma per ocupar part del seu territori com a " foederati ", habità primer les terres del sud de França i es donà el nom de Septimània al país que Honori els oferí, i el de Gòthia o Gal.lia gòthica a les seves noves conquestes en el territori de les antigues províncies romanes de les Gál.lies.

En esdevenir-se la invasió musulmana i restar el país en mans dels sarraïns no sabem que se li donés cap nom concret, llevat del que veurem que usen els àrabs en incloure Catalunya dins les terres franques. A mitjans del Segle VIII, és a dir, mentre encara Catalunya estava subjugada, i seguint la divisió tradicional de la província anterior, la península fou dividida en cinc províncies ; una de les cinc fou Saragossa, (Sarkosta) que comprenia l'actual Catalunya. Però avençats els temps de la Reconquesta i quan a Catalunya no hi havia ja sarraïns més que a les comarques del sud de Barcelona, el territori imprecís de la nostra terra va començar de rebre el nom de Marca Hispànica. Però aquesta designació volia designar més que un territori, una frontera militar i com a tal una zona bellugadissa, imprecisa i indeterminada, que enclou certament un concepte geogràfic, sense cap valor polític-jurídic.

Malgrat el que s'acaba de dir, ens ofereix un nom que ha tingut aplicació d'una manera relativa a la nostra terra, en un moment en que no tenia, certament, cap denominació.

Més ben dit en què no la tenia definitiva ; hem parlat de la Marca Hispànica i podríem parlar també de Marca gòtica i de Gòcia, perquè com a gots, al capdevall, apareixem els primitius catalans, abans que rebessim aquest darrer nom.

Però el nom de la terra dels gots, ni el de Marca Hispànica, no prosperà ni entre els francs, ni entre els del país, ni tampoc per part dels àrabs.

En canvi entre aquests darrers es donà un nou nom a Catalunya, la historiografia sarraina almenys des del segle Xè., anomena Afrany al territori que anomenarem Catalunya ; encara més, dins l'Espanya sarraina anomenaven francs els habitants de la Marca. Al-Maqqarí, quan parla de la presa de Barcelona, del 895, anomena al comte de Barcelona, Borrell II, " rei dels francs". Adhuc la literatura i part de la historiografia hispànica, no sarraina, de l'Alta Edat Mitjana considera francs als habitants del comtat de Barcelona ; així l'autor del "Poema del Cid" quan fa referència al comte Berenguer Ramon II, vençut i pres per l'heroi castellà, diu que hom va constatar la força dels francs i bé sabem que els qui lluitaren contra el Cid foren els catalans. En plena Edat Mitjana, en algunes ciutats castellanques hi ha carrers o barris de francs que moltes vegades es referien a catalans ; i àdhuc a l'Orient, a voltes, amb motiu de l'expedició dels catalans, es parla també de francs, quan es veu ben clar que es fa referència als catalans.

Quin nom seguí a aquest darrers de francs, aplicats als catalans ? Ja no en trobarem cap més que el de catalans, car a la fi del segle XIè. alguns documents ens donen el nom de català, i des del 1114, tenim el nom de Catalunya.

EL NOM DE CATALUNYA I LES DIVERSES HIPOTESIS QUE HAN INTENTAT D'EXPLICAR-LO.

Al bell mig del segle XIVè. quan Catalunya havia assolit un gran nivell polític i les seves naus dominaven la Mediterrània, algun intel·lectual de l'època es preocupà dels orígens del nom de Catalunya. I és curiós de subratllar-ho : entorn del gran comte barceloní Ramon Berenguer IV es deuria plasmar el mig segle XII la llegenda de Wifred i el seu antagonisme amb els francs de l'imperi carolingi, és a dir quatre segles després dels esdeveniments que pretenia explicar. Ara, al segle XIVè. tres o quatre segles després, els historiadors o intel·lectuals del temps, voldrien interpretar el nom de Catalunya i acudirien també a la llegenda.

A les acaballes del segle XVè. Francesc Calça al seu llibre "De Cathalonia" recull ja varies teories per a explicar l'origen del nom. I uns anys més tard, un català del Rosselló escriu un magnífic al·legat de la catalanitat de la seva terra nadiua : " Summari, índex o epítome...dels títols d'honor de Cathalunya". En tractar del nom que estudiem dona el que avui en podríem dir teories o hipòtesis, i n'explica fins a set.

Les esmenta únicament, sense contradir-les ni recolzar-les damunt d'arguments de cap mena ; nosaltres ens limitarem ara a comentar-les.

- 1.- Otger Cataló i els seus barons en reconquerir el territori de la nostra terra porten el nom de catalans i d'ací es forma el nom de Catalunya.
- 2.- El nom de Catalunya procedeix del de catalans i aquest d'una població de l'època romana que s'anomenava Catalo.

- 3.- L'existència de gots i alans originà el nom de catalans i d'ací es forma el de Catalunya.
- 4.- Així mateix d'uns i altres pobles que s'anomenaren cats i alans.
- 5.- L'abundor de castells a la nostra terra donà lloc el nom de castellans i d'ací es forma el nom de catalans.
- 6.- D'una vila de Castelló es deriva el nom de català i de Catalunya.
- 7.- L'etimologia de Catalunya a base dels Camps Catalànics, d'on vingué el nom de Catalaunia.

EL NOM DE CATALUNYA I LA FIGURA D'OTGER CATALÓ. - Aquesta teoria és la que podem presentar com a més vella i està teixida al voltant d'una llegenda que arrela pregonament a la nostra terra.

Dins els corrents hitoriogràfics de la Catalunya de la fi de l'Edat Mitjana i al voltant dels orígens francs de la nostra reconquesta apareix la figura d'Otger Cataló i els Nou Barons ; la llegenda suposa que la Reconquesta s'inicia abans de la vinguda de Carlemany i vol cercar aquests començaments el més reculats possible : un gran capità, Otger Cataló, ve de França amb els nou barons, agrupats de tres en tres i anomenats pel seu llinatge Montcada, Pinós i Mataplana, Cervera, Cervelló i Alemany, Anglesola, Ribes i Erill, així acompanyats d'altres cavallers i gentilshomes ; Otger combaté els sarraïns i morí de malaltia al setge d'Empúries. Del seu nom deriva el nom de Catalunya.

Mentre la llegenda és divulgada i àdhuc s'ampliava, dos historiadors, Pere Miquel i Carbonell i Jeroni Pau, hi posaven les primers objeccions, en dir que les gestes aplicades a Otger Cataló no tenien cap fonament. I aquesta opinió és la que cal mantenir encara avui.

EL NOM DE CATALUNYA I LA SUPOSADA POBLACIO DE CATALÓ. - Hom ha suposat, també gratuïtament i sense base, que a l'època romana hi hagué a Catalunya una població anomenada Cataló i d'aquesta vila o poble ha estat derivat el nom de la nostra terra. Però aquesta població no s'ha trobat encara entre les que esmenten els historiadors d'avui, després d'haver depurat les fonts de la Tarraconense romana.

EL NOM DE CATALUNYA I ELS POBLES BARBARS QUE HABITAREN EL TERRITORI. Ens referim als gots i als alans i encara a aquells que suposen que vingueren a Catalunya aleshores - durant les invasions del segle Vè. - el poble dels "cats". La suma dels noms de gots (o "cats") i alans, donaria Catalans. En realitat es tracta de dues explicacions distintes : la primera tindria raons històriques ben versemblants, car certament al territori oriental de la Península hi hagué gots, i aquestes terres foren nomenades des de la França carolíngia, terra dels gots. A més, les terres que dominaren els francs a la ratlla del Pirineu s'anomenà Gòcia i terra dels gots. Des del punt de mira lingüístic, però, la teoria topa amb una dificultat insuperable : la g (inicial de gots i de Gòcia) no es converteix mai en c. Lingüísticament, doncs, no es podria acceptar l'opinió, com no fos que es pensés en una evolució lingüística diferent del català.

Els que opinen que al damunt de Catalunya hi caigué el poble dels "cats" resoldrien la qüestió, car aleshores ja no hi hauria necessitat del canvi de la g, per c. Però històricament no hi ha cap prova de l'existència a la nostra terra d'aquest rar poble.

Ambdues teories - les que fan derivar el català de got o cat - sumen aquesta primera paraula pròpia del nom d'un poble a la d'un altre : el dels alans. La teoria és certament enginyosa i simple : "cat" igual a catalans ; si es tracta de "got" més "alans" cal aleshores una modificació de la g i de la a , però a través d'algunes modificacions els erudits també l'han defensada : gotlans, cotlans, catlans, catalans.

Ara bé, la dificultat la trobem en què els alans no posaren el peu a Catalunya, hom sap que passaren de llarg i que s'establiren al sud de la Península.

EL NOM DE CATALUNYA I L'EXISTENCIA DE CASTELLS A LA NOSTRA TERRA, Diu Balari i Jovany, que a la Marca Hispànica, es feu sentir de bell antuvi la necessitat de bastir-hi castells i fortaleses per tal de defensar el territori reconquerit. Aquesta urgència es troba exposada clarament en un document del 1017 en què al voltant de la concessió de terres ermes, s'hi llegeix " cal aixecar castells i fer fortaleses a les marques ermes i en els llocs solitaris enfront de les escomeses dels "pagans" és a dir dels sarrains. La Marca canvia per aquest motiu de manera d'ésser i fou aleshores organitzada sota el règim feudal.

Entre les institucions feudals que es desenvoluparen a la nostra terra, n'hi ha una que pot tenir relació immediata amb una qüestió : el qui tenia per un altre un castell, s'anomenava "castellanus" ; d'aquest mot se'n derivà, en francès, les paraules chastelain i chatelain. Al baix llatí de la Marca es formà el nom de Castlanus, del qual són variants en català, els mots de castlà, catlà i carlà.

Admesa així la formació del mot, Balari i Jovany, diu que d'ací ve el nom de Catalunya ; mitjançant el sufix "ia" el mot catalan es convertí en Catalònia i Catalunia.

La teoria de Balari té, com es pot veure, dos aspectes i des d'aquests dos punts de mira cal analitzar-la ; des del punt de vista històric i del cantó lingüístic.

Pel que fa al primer, certament cada vegada es veu més clar l'origen feudal de Catalunya, és a dir, la vinculació estreta entre el desenvolupament de Catalunya i àdhuc la seva naixença i el descapdellament de les forces feudals. En els darrers estudis fets entorn dels Usatges, cada dia resulta més clara aquella vinculació, fins al punt que tal volta els orígens del feudalisme europeu caldrà retrobar-los a Catalunya i precisament a l'entorn del règim dels castells, car a Catalunya certament aquests tingueren molta importància.

Els filòlegs avui no creuen en la possibilitat lingüística de l'etimologia proposada per Balari, car no es veu cap possibilitat que s'hagi perdut la esse, ni hagi canviat la en en a , per arribar a la forma català, des de castellanus.

EL NOM DE CATALUNYA I ELS CAMPS CATALAUNICS.- Els historiadors que no han pogut acceptar naturalment la llegenda d'Otger Cataló i que han escrit des del segle XVIè. han vist amb bastants bons ulls la teoria, diguem-ho així, que feia derivar el nom de Catalunya del lloc dels Camps Catalaunics.

El lloc dels Camps Catalàunics, avui la capital és Limoges, era, d'altra part, famós per la batalla que s'hi donà el segle Vè. i era esmentat en molts texts històrics que es divulgaren durant tota l'Edat Mitjana. Sembla que ja a la fi del segle XVè., quan precisament es descapdella i s'enriqueix la llegenda d'Otger Cataló, Jeroni Pau apunta la relació entre català i catalàunic i de seguida un altre autor, Calça, el 1588 ho recull. En realitat, aquesta recerca al voltant de catalàunic obeeix al desig de trobar l'etimologia del nom de Catalunya.

Però encara ens queden diverses teories i opinions per a poder valorar el que hi ha hagut en els intents d'una explicació lògica, de llegendari i de cinetífic en les opinions que han estat sustentades.

EL NOM DE CATALUNYA I EL POBLE DELS "CATALAUNI".- Ara veiem aquesta teoria que és de les més recents i recolzada per un lingüista estranger: Guuliano Bonfante, el qual, el 1944 escrivia un article sobre el nom de Catalunya i més tard es refermava en la seva posició després d'haver llegit les opinions d'Aebischer i d'altres. Bonfante creu que el nostre nom procedeix del poble, molt conegut, de la Gàl·lia belga; Bonfante basteix una hipòtesi a base de l'establiment d'una branca d'aquests catalauni en temps antiquíssims a Catalunya, la qual hauria donat el nom de Catalàunia a algun districte d'aquest territori; aquest nom s'hauria estès després a tot el territori de Catalunya.

Aquesta explicació no deixa d'ésser enginyosa, però està mancada de raons històriques; no se sap que mai hi hagu hagut a Catalunya un colònia de belgues durant l'època romana o poc després, ni tampoc s'explica que si fos així, encara que es desconegués, el nom de Catalunya no aparegui fins a la fi del segle XIè. o a les primeries del XIIè.

Hi ha encara dues hipòtesis que enfocant el problema de manera ben diferent han d'ésser explicades i no solament pel contingut i per les raons que addueixen, sinó per l'autoritat dels filòlegs que les defensen. La primera és filla d'un lingüista suís, Aebischer que fa molts anys la va llençar en una publicació d'homenatge al Mestre Pompeu Fabra; l'altra és del català Joan Coromines.

EL NOM DE CATALUNYA I EL DEL CASTELL DE MONTCADA. - Comencem per la d'Aebischer, que es basa en el fet que molts corònims obeeixen a l'eixamplament del concepte d'un nom, que aplicat a una part comença a emprar-se per a nomenar tot un conjunt més vast. Segueix en això la teoria de Dauzat, que opina que els noms dels territoris es formen mantes vegades progressivament, per extensió geogràfica, anant del nom petit al gran.

Seguint per aquest camí, Aebischer diu que intenta una explicació nova del nom de Catalunya a base d'un topònim situat a l'entrada de Barcelona: el viatger, ens explica, en arribar a la ciutat pel nord, seguint la "strata fracigena" havia de creuar una collada, dominada per un castell, defensa de gran importància per a la ciutat.

Agafant aleshores la forma llatina de Montcada - Mons Catanus - comença a bastir la teoria, afirmant que teòricament no existeix cap dificultat perquè el nom de Catalunya i català derivessin del nom del castell de Montcada. Després d'haver trobat mantes vegades les formes Montis Katani, Montecateno, Montis Kathani, etc., el nostre savi suís en llegeix una altra, Montcatlan, segons un pergami del 1061.

Davant di això ens explica que queden resoltes les dificultats per admetre l'evolució, car tenim, d'una banda, el fenomen de dissimulació que ens explica la conversió de n en l-n, és a dir, d'un vell "monte catananus", es derivaria, sense la paraula mont, catalanus, com de Barchi nona ve Barcelona; de la mateixa manera tenim Ruscinonem que acaba convertint-se en Rosselló. Les dues enes han esdevingut eles. Però encara troba un altre argument de la hipòtesi; la fàcil desaparició del Mont a la paraula Montcada.

Creu el nostre erudit que la forma sortida de Montcada fou Catalàunia, més antiga que Catalònia, i, per tant, també més lligada a Montcada.

El grane scull per admetre la teoria de l'Aeboscher, és precisament l'acceptació de la forma Catlan que ell troba en el document del 1061, car aquesta lectura, que va donar el transcriptor del "Liber Feudorum" en editar-lo, sembla que és incorrecta i que, no diu Mont Catlan, sinó Mont Caddan. Essent així és molt difícil poder acceptar les altres raons adduïdes a favor d'aquesta etimologia, car creiem que no tenen prou base.

EL NOM DE CATALUNYA I EL POBLE DELS LAKETANI. - La vella teoria, novament reforçada ara per Joan Coromines, comença també l'argumentació per raons de tipus general, dient-nos que el nom de Catalunya no sembla que sigui un nom tradicional, sinó que deu procedir d'alguna iniciativa local o àdhuc individual.

Troba el nom de Catalunya i català en una font italiana - Poema Pisà - estudia un origen clàssic al nombre nom; si quan redactaren el poema no existia, com suposa Coromines, el de Marca, Barcelona o Comtat, que seria el que utilitzarien els mateixos habitants del país, no els servia. "Vet aquí - diu Coromines - com italians cultes recordaren que aquella part d'Hispania era habitada pels Lacetani i començaren a usar de nou aquest nom clàssic, tal com es va fer amb el d'Aquitània, Bèlgica, Lucània i altres noms clàssics, ressuscitats amb èxit més o menys constant i permanent. El nom circularia primerament en els escrits d'alguns, després trobant-lo útil i indispensable, d'altres provaren d'imitar-los i digueren Catelani o Catalani, per un lapsus (de llengua o de ploma) gens inussitat en tal resurreccions mig sàvies".

Aquesta teoria que l'han mantinguda per un cantó l'alemany Schopf i per un altre el català Cases-Carbó, ve avui avalada pel prestigi del nostre lingüista Joan Coromines, que si bé la defensa deixa, però la porta oberta en concloure, dient "tal com jo la veig, no és més que una possibilitat gens inversemblant, però difícil de provar incontrovertiblement. No hi ha dubte, però, que és molt preferible a les altres proposades".

Els arguments que havien donat els filòlegs alemanys i els que recull Cases-Carbó són els mateixos fonamentalment que el que dona Joan Coromines. Aquest reforma la posició que gira a l'entorn de l'època en què tal volta es feu la metàtesi que convertí Laketani en Katelani. Diu el nostre filòleg que àdhuc es pot suposar que aquest fenomen lingüístic tingué lloc en temps molt reculats, ja que les cites dels autors pertanyen, el més tard, al Segle I, després de Crist i que Dió Cassi cita Laketani com a nom dels territoris dels lacetans. Admetent aquesta etimologia restaria també explicada - continua Coromines - el canvi de Catelània en Catalònia, com a fruit de la influència dels altres nombrosos noms del país que acaben en ònia: Vascònia, Gascònia.. etc.,

Malgrat tots els arguments i ja no des del punt de vista lingüístic, sino històric, veiem molt inversemblant la teoria, car representaria una supervivència inexplicable d'un nom de l'antigor aplicat a uns pobles i a un territori que mai més no fou anomenat així.

Ens haurem de quedar sense una explicació satisfactòria per al nostre nom de Catalunya? Certament sí, mentre altres fonts no ens donin noves formes i nova llum; però esperem que algun altre dia sorgirà alguna forma nova que donarà plena llum per arribar a una conclusió ferma i científicament acceptable.

L'ANTIGUITAT DEL NOM DE CATALUNYA I LA PLASMACIO DE LA SEVA PERSONALITAT, AL SEGLE XIÈ.

Ja hem vist com les teories relatives a l'origen del nom de Catalunya s'han relacionat moltes vegades amb el moment que per primera vegada ha aparegut aquest nom. Vegem, poc a poc, quines dades podem adduir per a fer un estudi de l'antiguitat del nom de la nostra terra.

En el segon decenni del segle XIIè. i entre els anys 1114 i 1115, s'escrigué un poema que cantà les gestes dels pisans i els catalans, que, en temps de Ramon Berenguer III, el Gran, van intentar la conquesta de Mallorca. En aquest poema es refereix a les gestes del cabdill català, al qual anomenen "catalanicus hero, rector catalanicus i dux catalanensis". En l'esmentat poema, doncs, apareixen - hom creia que per volta primera - els noms de català i Catalunya en les formes següents: Catalanicus, Catalanensis i Catalania.

De la mateixa època tenim una altra dada, en què el nom de Catalunya apareix amb perfecta expressió; es tracta d'un document del 1114, però que coneixem a través d'una còpia més tardana i s'hi llegeix el següent: Assalitus, vicarius Cathaloniae. El fet d'ésser una versió posterior a la data del document treu molta de la valor a la forma que hi apareix, car és molt possible que, en ésser copiat el pergamí hom hi esmenés la forma antiga per una de més moderna. El que sí podem afirmar és que el 1114 hi havia el vicari Assalt que ho era del territori català.

Des de la meitat del segle XIIè. el nom de català i Catalunya en formes llatinitzades i algunes voltes ja catalanes es pot seguir fàcilment; el 1136 hi trobem un Berenguer Catalan i al 1149 un "fratris Berengarii.. in partibus Aragoniae, Cataloniae et Provinciae". A través de tota la segona meitat de l'esmentada centúria, des del 1156 al 1198 hem pogut seguir una sèrie de dades documentals amb els noms de Catalani, catalanus, catalanorum, etc., que tot seguir veurem.

Un Veguer de Barcelona, anomenat Guillem Català, el retrobem a diversos documents des del 1156 al 1173. La forma més corrent és la del genitiu del cognom: Guillelmus Catalani.

Balart i Jovany registra Petrus Català, amb aquesta forma ja plenament catalana en un document del 1158.

En el decenni del 1160 al 1170, la documentació, especialment del nostre Arxiu Reial, ens forneix les següents dades: Bernardo Catalanus domusprocuratori (1161) Ponti Catalani et Guillelmi, fratris eius (1162) catalanorum et aragonensium (1169).

Més tard encara, però, en el segle XIIè. un document del "Liber Feudorum Maior" que creiem s'ha de datar entre 1114 i el 1162, ens dóna aquest

noms : Bernard Català i Guillem Català. El 1176 retrobem una menció de Catalunya, en especificar-se una autoritat que està per damunt de la nostra terra i d'Aragó : " tam in regno Aragonis quam in Cathalonia ". El 1177 trobem una referència a Catalane i en els darrers trenta anys del segle encara podem oferir : Petrus Catalanus, Petrus Catalani, Bernard Catalan i Raimon Catalan i moltes d'altres.

Però abans d'aquestes dades que hem adduit des de la primera del 1114, hem d'esmentar una cita documental. Es tracta d'un jurament (sagramental) segons el nom de l'època) que, com gairebé tots, no té data i que coneixem en còpia dels temps d'Alfons I, el Cast ; són els homes de Carcassona que fidels al comte barceloní presten homenatge a Ramon Berenguer, fill de Mafalda.

Els noms que ens van cridar l'atenció foren els següents : (entre els set-cents que hi ha) : Raimundi Catalan, Arnal Catalan i Geral de Cataluing.

Si l'escriptura cal referir-la al comte Ramon Berenguer III el Gran, s'ha de situar entre les dates màximes del seu regnat, és a dir, entre el 1082 en què el comte neix (o el 1096, en què comença a regnar) i l'any 1131 en què mor.

El context del document sembla dir-nos que en el moment d'ésser signat el document, Carcassona estava en les mans de Ramon Berenguer III, ; aquesta circumstància ens portaria vers el 1096. Si aquestes conjetures són certes, tindríem que el corònim de "Cataluing" i els ètnics de "catalan" que ens forneix aquesta escriptura són les dades més antigues fins ara conegudes i anteriors en vint anys a les del poema pisà.

EL NOM DE CATALUNYA INTIMAMENT RELACIONAT AMB LA PLASMACIO DE LA SEVA PERSONALITAT, APAREIX, A L'IGUAL QUE AQUELLA, AL SEGLE XIÈ.

Històricament, hi ha raons molt poderoses per trobar dades de gran interès que ens demostren com Barcelona esdevé en un pla polític nou i definitiu: la institució Comtal, efectivament, esdevé plenament constituïda i ha passat d'un estadi embrionari i dependent dels carolingis a una situació pròpia ; el Comte ha deixat d'ésser un representant d'una autoritat superior per a passar a sobirà del país que governa.

Es en el segle XIè. que dues institucions més - heme smentat ja la comtal - arriben a assolir desenvolupament ple : les assemblees de Pau i Treva i la Cúria comtal ; aquelles adquirint un caient polític, després de l'eclesiàstic amb que havien nascut ; la Cúria comtal essent un instrument polític del Comte que la presideix com a veritable sobirà. Són aquestes institucions ja estructurades, les que els prínceps de Barcelona - segons Abadal - utilitzaren per a restablir el poder públic, malmés per l'excés de fragmentació política del feudalisme.

I cal no oblidar la promulgació del Codi dels Usatges, el segle XIè.

Estudiem un xic els Usatges i la seva transcendència; segons l'opinió d'En Valls i Taverner una part molt important del Codi, i especialment un grup d'articles, constitueixen el que l'erudit en digué la Carta Constitucional de Catalunya. Aquesta, té dues parts ben clares: l'enunciació legal d'una aspiració monàrquica de la casa de Barcelona i la consagració jurídica d'una sobirania ja adquirida i reconeguda plenament.

Hi ha un altre senyal incontrovertible d'aquest camí que sebs dubte emprén Ramon Berenguer I i que ja va començar el seu pare, el Corbat, així com el seu avi, Ramon Borrell. Volem al·ludir a l'encunyació de moneda, que, per primera volta, surt del que en podríem dir, amb certes reserves, la ceca comtal en els primers decennis del segle XIè. Les monedes de Berenguer el Vell, porten ja ben clara la seva llegenda. El Comte ens ha donat un altre senyal de sobirania ; el batre moneda.

Si doncs, com creiem, Catalunya comença a existir al Segle XIè. a les hores degué aparèixer el seu nom ; per això Aebischer en estudiar l'etimologia del nostre corònim ha escrit, des d'un punt de mira, però únicament lingüístic : " a la segona meitat del segle XIè. és quan Cathalònia i catalanus degueren començar a difondre's, encara que no es trobin - deia ell - fins a la centúria següent, però - i ara ve la cosa important per a nosaltres - sens dubte el descobriment d'una d'aquestes formes en un text anterior és sempre possible" . Es el que creiem haver trobat nosaltres en el document del 1096.

L'estructura de Catalunya, la seva plasmació política esdevindria comporània del seu baptisme ; la nostra terra es plasmà entorn de la figura de Ramon Berenguer I el Vell i a la seva època, decenni més o menys, sorgí el seu nom.

Es molt possible que el lector es preguntí, de contestar la pregunta, encara que pròpiament haurem de dir que no existint la unitat política, era difícil que existís el nom ; precisament ambdues coses estan íntimament entrelaçades. Des de l'època carolíngia hi ha un nom que sona de tant en tant i que no es refereix precisament a un territori, sinó a una frontera; és el nom de Marca Hispànica. Mai, però, no té l'abast per anomenar el territori de les diverses terres que després hauran de formar Catalunya.

La terra que des del segle XIe. començarà a nomenar-se Catalunya, no havia tingut mai un nom general, perquè no havia existit tampoc cap unitat política concreta.
